

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Městský soud v Praze rozhodl v senátě složeném z předsedy Mgr. Martina Kříže, soudce Mgr. Bc. Jana Schneeweise a soudkyně Mgr. Věry Jachurové v právní věci

žalobkyně: **V. V.**

zastoupená advokátem JUDr. Tomášem Kotrlíkem
se sídlem Kaprova 14, Praha 1

proti

žalovanému: **Magistrát hlavního města Prahy**
se sídlem Mariánské náměstí 2, Praha 1

o žalobě proti rozhodnutí žalovaného ze dne 4. 4. 2019, č.j. MHMP 619505/2019

takto:

- I. Rozhodnutí Magistrátu hlavního města Prahy ze dne 4. 4. 2019, č.j. MHMP 619505/2019 se zrušuje a věc se vrací žalovanému k dalšímu řízení.
- II. Žalovaný je povinen zaplatit žalobkyni náhradu nákladů řízení ve výši 19 456 Kč do jednoho měsíce od právní moci tohoto rozsudku k rukám právního zástupce žalobkyně advokáta JUDr. Tomáše Kotrlíka.

Odůvodnění:

I. Předmět řízení a obsah napadeného rozhodnutí

1. Žalobkyně se žalobou domáhala zrušení rozhodnutí žalovaného specifikovaného v záhlaví tohoto rozsudku (dále jen „napadené rozhodnutí“), kterým bylo zamítnuto její odvolání a potvrzeno rozhodnutí odboru občansko-správních agend Úřadu městské části Praha 12 (dále jen „správní orgán I. stupně“) ze dne 25. 10. 2017, č.j. OOSA-Matr. 37938/50/2017 (dále jen „prvostupňové rozhodnutí“), jímž nebylo vyhověno žádosti žalobkyně ze dne 6. 9. 2017 o povolení změny příjmení její nezletilé dcery E. N. B. (dále jen „dcera žalobkyně“) z dosud užívaného příjmení na příjmení B. V. podle § 72 zákona č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu,

Shodu s prvopisem potvrzuje I. V.

příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o matrikách“).

2. V odůvodnění napadeného rozhodnutí žalovaný uvedl, že žalobkyně předmětnou žádost, podanou se souhlasem druhého rodiče, odůvodnila tím, že by ráda umožnila zachování rodové tradice a rodinného odkazu příjmení obou rodičů nezletilé, a zabránila tím vymření některého z rodů. Dcera žalobkyně má dvojí občanství, české po matce a mauricijské po otci. Je v jejím zájmu, aby byla snadno identifikovatelná svým příjmením ve spojení s oběma rodiči. Dochází a bude docházet k situacím, kdy bude pobývat jen s jedním z rodičů, přičemž užívání příjmení bez odpovídající identifikace k matce jí působí v České republice problémy. S odkazem na § 72 odst. 2 zákona o matrikách a na rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 11. 5. 2011, č.j. 1 As 26/2011 – 55 správní orgán I. stupně konstatoval, že z informačního systému evidence obyvatel zjistil, že žalobkyně má kromě dcery také syna, T. V., a příjmení žalobkyně tak bude v rodové linii zachováno. Česká republika považuje dle § 28 odst. 1 zákona č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o mezinárodním právu soukromém“) dceru žalobkyně za českou státní občanku. Následně správní orgán I. stupně odkázal na § 862 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský zákoník“) a § 19 odst. 2 zákona o matrikách a konstatoval, že rodiče dceři žalobkyně určili příjmení po otci, které užívá od 12. 12. 2016. Do té doby užívala příjmení V. Situaci, kdy by byla dítěti určena dvě příjmení, jedno po otci a druhé po matce, právní řád nepřipouští. Dle vyjádření Honorárního konzula Mauricijské republiky v Praze na Mauriciu děti dostávají příjmení po otci, po matce jen tehdy, je-li v rodném listu uvedena pouze ona. Ani dle právního řádu Mauricijské republiky by tak dcera žalobkyně dvě příjmení mít nemohla. Správní orgán I. stupně požádal o stanovisko také oddělení péče o rodinu a děti odboru sociálních věcí Úřadu Městské části Praha 12 (dále jen „Stanovisko“), které uvedlo, že pokud se rodiče dohodli na užívání uvedených dvou příjmení, je v zájmu dcery žalobkyně změnu provést.
3. Správní orgán I. stupně následně konstatoval, že rozhodnutí o změně příjmení náleží jemu. Má na něj vliv nejen zájem dcery žalobkyně, ale také vážnost důvodu pro povolení změny. Provádět posuzování rozporu změny příjmení s potřebami a zájmy nezletilé však není třeba, není-li splněna kterákoliv z podmínek § 72 odst. 2 zákona o matrikách. Správní orgán důvody uváděné žalobkyní neshledal natolik vážnými, aby odůvodňovaly povolení změny z jednoho na dvě příjmení, a proto ji nepovolil.
4. Proti prvostupňovému rozhodnutí podala žalobkyně odvolání, které žalovaný neshledal důvodným. Uvedl, že na základě rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 11. 5. 2011, č.j. 1 As 26/2011 – 55 může změna příjmení spočívat i v nahrazení dosud užívaného jediného příjmení více příjmeními. Vážné důvody pro změnu příjmení, které je navrhovatel povinen nejen tvrdit, ale také prokázat, mohou být různé, např. snaha navázat na rodovou tradici, reakce na nespravedlnost, která se udála předkům za minulého režimu apod. Žalovaný konstatoval, že dcera žalobkyně se narodila 1. 3. 2016 v Praze. Otec nebyl v době narození v matričním zápisu uveden, a dcera žalobkyně tak nesla příjmení matky. Otcovství bylo určeno po narození p. S. B. Rodiče se při určení otcovství dohodli, že dcera žalobkyně ponese příjmení po otci. Příímým potomkem žalobkyně je také T. V. Dcera žalobkyně je státní občankou České republiky a republiky Mauricius. Dne 6. 9. 2017 podala žalobkyně předmětnou žádost, přičemž jako hlavní důvody uvedla zachování rodové tradice a rodinného odkazu příjmení obou rodičů, umožnění užívat příjmení nejen ve tvaru po otci,

Shodu s prvopisem potvrzuje I. V.

ale také po matce, a dále skutečnost, že užívání mauricijského příjmení bez odpovídající identifikace k matce působí v České republice problémy.

5. Žalovaný se neztotožnil s námitkou nutnosti zachování rodové tradice. Příjmení B. V. nebyl oprávněn užívat nikdo z předků nezletilý, a jedná se tak příjmení nové, neboť na příjmení osoby je nutno nahlížet jako na jeden celek. V tomto smyslu se skutkový stav v posuzovaném případě liší od skutkového stavu v případě, o němž bylo rozhodnuto rozsudkem Nejvyššího správního soudu ze dne 11. 5. 2011, č.j. 1 As 26/2011 – 55. Žalobkyně má i druhého potomka, který je nositelem příjmení ze strany matky, a tudíž pokračovatelem rodové tradice. Nenastane tedy situace vymření rodu „po meči“. Příjmení by mělo umožňovat přiřazení osoby k rodině nesoucí shodné příjmení, či k některému z jejích členů, nenesou-li totéž příjmení. Požadované příjmení je však nové a jeho nositelem není žádný z rodičů ani sourozenců dcery žalobkyně.
6. Stran tvrzení o dvojím státním občanství dcery žalobkyně žalovaný odkázal na již shora uvedené vyjádření honorárního konzula republiky Mauricius. Tvrdí-li žalobkyně, že jeho vyjádření je nepřesné a nesprávné, měla by uvedenou skutečnost také prokázat, což se nestalo. Mauricijským cestovním dokladem dcery žalobkyně č. C121828 bylo prokázáno, že v republice Mauricius užívá pouze příjmení otce a v tomto smyslu jsou její osobní údaje ve shodě v obou státech, jejichž státní občanství má.
7. K tvrzení o obtížích, které užívání současného příjmení dcery žalobkyně bez identifikace k matce přináší (nesrozumitelnost, nesprávná výslovnost), žalovaný uvedl, že požadovaná změna je ve vztahu k této námitce kontradiktorní, neboť dcera žalobkyně by byla povinna užívat příjmení v celé jeho podobě, tedy včetně již nyní „problematické“ části. Stran tvrzení o nedostatečné identifikaci k matce pak žalovaný konstatoval, že se v České republice jedná o běžný stav, kdy dítě rodičů, kteří nenesou společné příjmení, užívá příjmení pouze jednoho z nich. V této souvislosti odkázal na § 19 odst. 2 zákona o matrikách a poznamenal, že je zde patrná snaha zákonodárce omezit přípustnost užívání více příjmení. Dohodou rodičů bylo dceři žalobkyně určeno příjmení v souladu s právní úpravou a bylo na nich, zda jí ponechají příjmení V., či zvolí příjmení po otci. Předmětná žádost vyvolává dojem, že jde o snahu změnit nevhodně zvolené příjmení po otci. To však není důvod natolik závažný, aby byla změna povolena.
8. Klíčové pro povolení změny příjmení je posouzení vážnosti důvodu pro takovou změnu. Změna příjmení dle § 72 odst. 2 zákona o matrikách je specifickou, samostatnou matriční skutečností, na kterou nelze vztáhnout § 70 téhož zákona. To ale neznamená, že by současně neměla být zohledněna zásada omezené přípustnosti užívání více příjmení, vyjádřená také v § 862 odst. 1 občanského zákoníku, která se projeví v přísném zkoumání, zda je změna odůvodněna skutečnostmi, pro které nepostačí změna jediného příjmení na jiné jediné příjmení. Žalovaný nezpochybňuje možnost povolení takovéto změny, je však toho názoru, že rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 11. 5. 2011, č.j. 1 As 26/2011 – 55 nepřiléhá skutkovému stavu nyní posuzované věci, neboť stěžovatel odvozoval své právo užívat dvě příjmení od oprávnění svého otce, který dvě příjmení nabyt narozením po předcích a obě příjmení určitou dobu užíval. Žalobkyně však žádá o povolení změny příjmení na tvar, který se v rodové linii nikdy nevyskytoval a jehož nositelem není nikdo z rodiny nezletilý. Odůvodnění předmětné žádosti není spjato s žádnou osobou, která by užívala více příjmení. Za naplnění uvedené zásady lze přitom jen stěží považovat vytváření nových příjmení dětí složených z příjmení rodičů.

Shodu s prvopisem potvrzuje I. V.

9. Žalovaný nesouhlasil ani s tvrzením, že správní orgán I. stupně nezohlednil zájmy nezletilé. Pro změnu příjmení musí být dán vážný důvod, a až je-li dán, posoudí správní orgán, zda je změna v souladu se zájmy a potřebami nezletilého. Správní orgán I. stupně však vážnost tvrzených důvodů vyvrátil a žalovaný se s ním ztotožnil. Není v zájmu dcery žalobkyně, aby nesla příjmení, které jako celek není totožné s příjmením žádného z členů rodiny a neodpovídá ani příjmení, které užívá v jiném státě, jehož je také občankou. Ke Stanovisku pak uvedl, že nemá relevantní důkazní hodnotu, neboť se jedná pouze o stručné konstatování, nebere v potaz další okolnosti konkrétního případu a z jeho obsahu je zřejmé, že bylo vydáno bez znalosti skutkového stavu a poměrů dotčených osob.
10. Stran tvrzení, že navrhovanou změnou příjmení není nijak dotčen veřejný zájem na stálosti příjmení, žalovaný konstatoval, že při změně příjmení je nutné nalézt spravedlivou rovnováhu mezi vůli žadatele směřující ke změně a uvedeným veřejným zájmem. Dcera žalobkyně navzdory svému nízkému věku již jednou příjmení změnila a předmětná žádost směřuje k již třetí podobě jejího příjmení v krátké době, což nekoresponduje s požadavkem stálosti základních identifikačních údajů. Správní orgán I. stupně postupoval správně nejen procesně, ale i v meritu věci. Prvostupňové rozhodnutí bylo vydáno v souladu s platnou právní úpravou, je řádně odůvodněno a skutečnosti v něm uvedené odpovídají zjištěnému skutkovému stavu.

II. Obsah žaloby

11. Žalobkyně v žalobě soudu navrhla, aby zrušil jak napadené, tak prvostupňové rozhodnutí. Namítla, že žalovaný nahlížel na žalobkyní požadované příjmení ryze formalisticky, aniž by se věcí zabýval z materiálního hlediska a primárně zkoumal oprávněný zájem dítěte. Argumentem *a contrario* dovodila z § 72 odst. 4 zákona o matrikách, že změna příjmení by měla být povolena, pokud to odůvodňují oprávněné zájmy a potřeby nezletilého, což však žalovaný ignoroval.
12. Ve správním řízení bylo prokázáno, že je v zájmu dcery žalobkyně užívat příjmení v požadovaném tvaru, aniž by stála před volbou, jaké jedno příjmení má nést, a to zejména vzhledem k jedinečným okolnostem jejího případu. Následně zopakovala odvolací argumentaci týkající se dvojího občanství dcery a častého cestování z důvodu příbuzenských vztahů a konstatovala, že tvar příjmení po obou rodičích by nepochybně pomohl zajistit snadnější fungování a každodenní život dcery žalobkyně, neboť by ji jednoznačně identifikoval jak s matkou, tak s rodinou otce. Lze si totiž těžko představit, že by se uvedená situace obešla bez negativních následků pro dceru žalobkyně. V této souvislosti žalobkyně poukázala také na medializovaný případ matky, která při svém letu do zahraničí musela složitě prokazovat mateřství k nezletilému synovi, přestože u sebe měla jeho cestování pas, a to právě z důvodu, že nesla jiné příjmení než syn. Otec dcery žalobkyně navíc v době mezi podáním odvolání a vydáním napadeného rozhodnutí zemřel. I proto je v zájmu dcery žalobkyně, aby nesla příjmení i ve tvaru po otci, a mohl tak být zachován jeho odkaz. Žalobkyně je poslední nositelkou příjmení „V.“, která má vlastní potomky. Pokud obě její děti neponesou její příjmení, jeho odkaz z rodiny snáze vymizí. Skutečnost, že v případě dcery žalobkyně se jedná o příjmení B. V., je v tomto směru nerozhodná a ze strany žalovaného jde o formalismus. I otec dcery žalobkyně byl v jeho rodině posledním nositelem příjmení B., který měl vlastního potomka, a tedy i odkaz uvedeného příjmení by snáze vymizel. Argumentaci, že by se jednalo o zcela nové příjmení, označila žalobkyně za účelovou, formalistickou a nesledující zájem dítěte. Požadovaný tvar příjmení je jediný

možný, jak dceru žalobkyně v budoucnu jednoznačně ztotožnit jak s matkou, tak s otcem. Lze si těžko představit, že by se situace matky – cizinky – pobývající s dítětem dlouhou dobu v zahraničí, aniž by dcera nesla její příjmení, obešla bez negativních důsledků pro dítě. V této souvislosti žalobkyně znovu poukázala na nedávno medializovaný případ a uvedla, že z opatrnosti sebou při cestování vozí i rodný list dcery, což však označila za absurdní. Správní orgány však kladou na žalobkyni i její dceru excesivní a nesmyslné požadavky. Všem problémům by přitom zamezila požadovaná změna příjmení.

13. Stran poukazu na běžný stav spočívající v situaci, kdy dítě rodičů, kteří nenesou stejné příjmení, užívá příjmení toliko jednoho z nich, žalobkyně namítla, že žalovaný opomenul specifikum projednávané věci, a sice to, že dcera žalobkyně má rodiny ze dvou různých zemí a má dvojí občanství, v důsledku čehož žalobkyně s dcerou dlouhodobě a opakovaně pobývá ve dvou různých zemích, aniž by dcera žalobkyně mohla užívat příjmení, které je s žalobkyní ztotožnitelné.
14. Žalobkyně zpochybnila také argument žalovaného stran snahy zákonodárce omezit přípustnost užívání více příjmení a s odkazem na již zmiňovaný rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 11. 5. 2011, č.j. 1 As 26/2011 – 55 konstatovala, že za změnu příjmení dle § 72 odst. 2 zákona o matrikách lze považovat i nahrazení jednoho příjmení dvěma, přičemž na posuzování žádosti o změnu dle předmětného ustanovení nelze aplikovat § 70 odst. 1 téhož zákona. Požadovaná změna je tedy přípustná, existuje-li pro to vážný důvod a jiné omezení nelze v daném případě uplatňovat. Je nepřípustné, aby žalovaný dal žalobkyni k tíži skutečnost, že jde o změnu jednoho příjmení na dvě. Ustanovení § 19 odst. 2 zákona o matrikách a § 862 odst. 1 občanského zákoníku se vztahují na určení příjmení po narození, což není případ žalobkyně. Změna příjmení dle § 72 odst. 2 zákona o matrikách dalším zákonným omezením nepodléhá. Ke stejnému závěru dospěl Nejvyšší správní soud v rozsudku ze dne 17. 2. 2015, č.j. 2 As 225/2014 – 20, který byl dále respektován v rozhodnutí Krajského úřadu Zlínského kraje ze dne 31. 10. 2018, č.j. KUZZL 56938/2018.
15. Za nesprávný označila žalobkyně názor žalovaného, že Stanovisko nemá žádnou důkazní hodnotu. Je otázkou, proč tedy vůbec správní orgán I. stupně Stanovisko vyžadoval, když se jím dále neřídil a proč k němu nepřihlédl ani žalovaný. Takový postup je vadný, svévolný a rozporu se zájmy dítěte.
16. Dle žalobkyně také neexistuje veřejný zájem na nepovolení požadované změny. Nést vícero příjmení je v současnosti možné [§ 660 písm. c) občanského zákoníku], a to i dle judikatury, pokud jsou dány vážné důvody pro změnu příjmení. Tyto v posuzovaném případě dány jsou a zároveň není dotčen veřejný zájem na stálosti příjmení. Požadované příjmení totiž není zcela nové, ale je odvozeno od příjmení rodičů. Důvody vyhovění předmětné žádosti jsou vážné, kdežto argumentace žalovaného je formalistická a ignoruje zájem nezletilé dcery žalobkyně. V této souvislosti žalobkyně opětovně poukázala na shora zmíněný případ řešený Krajským úřadem Zlínského kraje a konstatovala, že nyní posuzovaný případ je specifitější v tom, že důvody pro změnu jsou vážnější. Je tedy nutno dospět k závěru, že žalovaný porušil zásadu legitimního očekávání, přičemž tímto postupem zasáhl také do práva žalobkyně na spravedlivý proces.
17. Vzhledem ke specifickému původu dcery žalobkyně a její jedinečné rodinné situaci může pouze požadovaný tvar příjmení zajistit, že bude jednoznačně identifikovatelná jak s rodinou matky, tak s rodinou otce během jejího pobytu v obou státech, jejichž je občankou. V posuzovaném případě tedy existují vážné důvody ve smyslu § 72 odst. 2 zákona o matrikách.

III. Vyjádření žalovaného k žalobě

18. Žalovaný ve vyjádření k žalobě soudu navrhl, aby žalobu zamítl. Následně zopakoval argumenty uvedené již v odůvodnění napadeného rozhodnutí a nad rámec této argumentace uvedl, že skutečnost, že má dcera žalobkyně rodiče ze dvou různých zemí a má dvojí státní občanství, není specifická, ale naopak běžná. K žalobkyní namítanému medializovanému případu pak uvedl, že se odehrál v zahraničí, přičemž letecká společnost Southwest Airlines, která byla v případě jedním z aktérů, následně vysvětlila, že na některých mezinárodních letištích vyžaduje při cestování s nezletilým dodatečné ověření totožnosti. Dle žalovaného je na každém klientovi, zda se přepravním podmínkám podrobí či nikoliv. Jednalo se o ojedinělý případ, který nelze zobecnit. Žalovaný napadeným rozhodnutím žalobkyni do absurdní a nežádoucí pozice nepostavil. Ta zvolila své dceři mauricijské příjmení na základě svobodného rozhodnutí, které nelze přičítat žalovanému.
19. Žalobkyní namítaný rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 17. 2. 2015, č.j. 2 As 225/2014 – 20 je na posuzovanou věc nepřiléhavý, šlo v něm totiž o změnu příjmení nezletilého po uzavření manželství rodičů a zejména o vztah § 72 odst. 2 zákona o matrikách a § 860 odst. 1 občanského zákoníku. Následně žalovaný zopakoval svou argumentaci vztahující se k rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 11. 5. 2011, č.j. 1 As 26/2011 – 55. Zopakoval také, že v posuzované věci nebyly dány vážné důvody pro změnu příjmení, neboť veškeré žalobkyní uváděné důvody správní orgány vyvrátily. Neobstojí argument o zachování rodové tradice a nesrozumitelnosti či nepraktičnosti mauricijského příjmení, neboť v této otázce by povolením změny k zásadní změně nedošlo. Není v zájmu dcery žalobkyně, aby nesla příjmení, které není totožné s příjmením žádného z členů její rodiny. Posuzovaný případ není natolik specifický, aby byly dány vážné důvody pro povolení změny jediného příjmení na dvě; individuální zájem žalobkyně nepřevažuje nad zájmem veřejným.
20. K poukazu žalobkyně na rozhodnutí Krajského úřadu Zlínského kraje žalovaný uvedl, že není schopen posoudit, zda byl tímto rozhodnutím posuzovaný skutkový stav příslušný nyní projednávané věci. Žalovaný nespadá do věcné ani místní působnosti uvedeného úřadu a není jeho rozhodnutím nijak vázán. Za nedůvodnou tedy žalovaný označil i námitku porušení zásady legitimního očekávání a uvedl, že by ji porušil právě tím, kdyby předmětné žádosti vyhověl. Závěrem konstatoval, že žalobkyně v předmětné žádosti neprokázala skutečnosti natolik výjimečné, aby provedení změny opodstatňovaly.

IV. Replika žalobkyně

21. V replice žalobkyně reagovala na argumentaci žalovaného tím způsobem, že ji označila za totožnou s argumentací uvedenou již v odůvodnění napadeného rozhodnutí a následně zopakovala svou žalobní argumentaci. Odmítla tvrzení žalovaného stran námitky porušení zásady legitimního očekávání a uvedla, že žalovaný se s namítaným rozhodnutím Krajského úřadu Zlínského kraje měl možnost seznámit, neboť je žalobkyně přiložila jako přílohu k žalobě. Stejně tak si jej mohl od uvedeného správního orgánu vyžádat. Pokud zde existují dva skutkově shodné případy, avšak dva správní orgány stejné úrovně rozhodnou zcela opačně, jedná se dle mínění žalobkyně o právně neudržitelnou situaci. Žalobkyně navíc prokázala, že její případ je co do okolností ještě specifičtější a důvody pro změnu ještě vážnější, než tomu bylo v namítaném případě, a přesto předmětné žádosti nebylo vyhověno.

V. Ústní jednání před soudem

22. Při ústním jednání setrvaly obě strany na svých procesních stanoviscích. Soud při jednání provedl důkaz kopií úmrtního listu otce dcery žalobkyně pana S. B. ze dne 22. 2. 2019 č. X, vystaveného Obecním úřadem v Pune, Indie a opatřeným apostilou Nejvyššího soudu Mauricijské republiky. Ostatní důkazní návrhy soud pro nadbytečnost zamítl, neboť jejich provedení neshledal potřebným pro posouzení důvodnosti žaloby.

VI. Posouzení věci Městským soudem v Praze

23. Soud přezkoumal napadené rozhodnutí i řízení, které mu předcházelo, a to v rozsahu žalobních bodů, kterými je vázán, přitom vycházel ze skutkového a právního stavu v době vydání rozhodnutí [§ 75 odst. 1, 2 zákona č. 150/2002, soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“)]. Po provedeném řízení dospěl k závěru, že žaloba je důvodná.
24. Při rozhodování soud vycházel zejména z následující právní úpravy:
25. Podle § 72 odst. 2 zákona o matrikách změna příjmení se povolí zejména tehdy, jde-li o příjmení hanlivé, nebo směšné, nebo je-li pro to vážný důvod.
26. Podle § 72 odst. 4 zákona o matrikách změna jména nebo příjmení se nepovolí, jestliže by změna byla v rozporu s potřebami a zájmy nezletilého.
27. Soud předně konstatuje, že otázkami, zda lze za změnu příjmení považovat také nahrazení jednoho příjmení dvěma, a dále tím, co je „*vážným důvodem*“ ve smyslu § 72 odst. 2 zákona o matrikách, se již v oběma stranami zmiňovaném rozsudku ze dne 11. 5. 2011, č.j. 1 As 26/2011 – 55 zabýval Nejvyšší správní soud, který dospěl k závěru, že nahrazení jednoslovného příjmení víceslovným je změnou příjmení a pojem „*vážný důvod*“ poskytuje značnou obsahovou pružnost, která umožňuje zohlednit všechny okolnosti konkrétního případu a nalézt spravedlivou rovnováhu mezi vůlí žadatele směřující ke změně příjmení a veřejným zájmem na stálosti příjmení osob. Nejvyšší správní soud konkrétně konstatoval, že „§ 70 odst. 1 zákona o matrikách se týká pouze těch případů, kdy užívání více příjmení je spojeno s matriční událostí (§ 1 odst. 4 zákona o matrikách) či matriční skutečností [§ 5 odst. 1 písm. b) zákona o matrikách], aniž by však změna příjmení byla hlavním předmětem této události či skutečnosti. Toto ustanovení se nevztahuje na žádost o změnu příjmení dle § 72 zákona o matrikách. Změna příjmení na základě žádosti je specifickou, samostatnou matriční skutečností, což vyjadřuje i systematika zákona o matrikách, který upravuje tuto otázku v samostatném dílu.“. O samostatnosti této úpravy ostatně svědčí také ustanovení § 72 odst. 3 zákona o matrikách, které normuje zákaz povolit změnu jména, jestliže fyzická osoba mužského pohlaví žádá o změnu na jméno ženské nebo naopak, dále pokud žádá o změnu jména na jméno zkomolené, zdrobnělé, domácké nebo jméno, které má žijící sourozenec společných rodičů. Pokud by se nejednalo o úpravu samostatnou, bylo by toto ustanovení nadbytečné.
28. Nejvyšší správní soud v rozsudku ze dne 11. 5. 2011 č.j. 1 As 26/2011 – 55 dále konstatoval: „Pokud by žádosti o změnu dosavadního jediného příjmení na více příjmení, která je odůvodněna blízkým osobním či citovým vztahem k osobě užívající více příjmení, nebylo vyhověno pouze kvůli tomu, že nejsou splněny podmínky § 70 odst. 1 zákona o matrikách, byl by žadatel bezdůvodně znevýhodněn oproti žadateli, který by ze stejného důvodu žádal o změnu z dosavadního jediného příjmení na jiné jediné příjmení. Právní řád je založen na relativním konceptu rovnosti, dle něhož je přípustný odlišný postup vůči různým skupinám a jednotlivcům,

jestliže se tak děje dle kritérií racionálních a objektivních [viz např. nálezy Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 5/2000 ze dne 20. 2. 2001 (N 31/21 SbNU 273; 127/2001 Sb.), nebo rozsudek NSS ze dne 16. 4. 2008, č.j. 1 Ans 2/2008 – 52]. Kritériem pro úspěšnost žádosti by v daném případě bylo, zda se navrhované příjmení po změně má skládat pouze z jednoho příjmení, nebo více příjmení. Toto kritérium je sice objektivní, nicméně nikoliv racionální. Veřejný zájem na stálosti příjmení a snadné identifikaci osob je totiž prolomen v obou případech, a to se stejnými důsledky. Nelze tedy dospět k závěru, že by rozdílné zacházení s těmito případy bylo opodstatněno veřejným zájmem. Tím méně v případě, kdy identifikace osob je zajišťována především pomocí v zásadě neměnných rodných čísel.“

29. Správní orgán tedy změnu příjmení musí povolit jednak v případě, že správním uvážením dojde k závěru, že změně příjmení nebrání veřejný zájem (viz slovo „zejména“ užívané pro případy demonstrativního výčtu případů změny příjmení v § 72 odst. 2 zákona o matrikách), ale také v případě, že je dosavadní příjmení hanlivé, nebo směšné, nebo je-li pro změnu příjmení *vážný důvod*. Vždy přitom musí (i vzhledem k čl. 10 odst. 1 a 2 Listiny základních práv a čl. 8 odst. 1 a 2 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod) hledat spravedlivou rovnováhu mezi vůlí žadatele a veřejným zájmem na stálosti příjmení osob, jejich jednoznačné identifikaci a přiřazení osoby k rodině nesoucí shodné příjmení.
30. Soud následně přistoupil k hodnocení toho, nakolik byly shora uvedené závěry plynoucí z citované judikatury Nejvyššího správního soudu správními orgány při jejich rozhodování zohledněny. Správní orgány předmětnou žádost o změnu příjmení dcery žalobkyně zamítly poté, co uplatnily správní uvážení a posoudily neurčitý správní pojem „*vážný důvod*“.
31. Žalobní námitku vytýkající žalovanému nesprávnou aplikaci § 72 odst. 2 zákona o matrikách shledal soud důvodnou. Nezákonnost napadeného rozhodnutí spočívá dle náhledu soudu v tom, že správní orgány nesprávně posoudily zjištěný skutkový stav tak, že nenaplnuje neurčitý právní pojem „*vážný důvod*“ obsažený v ustanovení § 72 odst. 2 zákona o matrikách.
32. Z odůvodnění rozhodnutí správních orgánů obou stupňů je zřejmé, že za „*vážný důvod*“ považovaly správní orgány pouze dvě Nejvyšším správním soudem v rozsudku ze dne 11. 5. 2011, č.j. 1 As 26/2011 – 55 zmíněné situace, tedy navázání na rodovou tradici a reakci na nespravedlnost na předcích žadatele. Tímto postupem správní orgány nesprávně zúžily interpretaci neurčitého právního pojmu „*vážný důvod*“ toliko na dva právě popsány případy, zcela však přehlédly, že Nejvyšší správní soud v jimi citované judikatuře naopak konstatoval, že důvody pro změnu příjmení mohou být rozličné a navázání na rodovou tradici zmínil pouze jako příklad naplňující podmínku § 72 odst. 2 zákona o matrikách. V této souvislosti je nutno konstatovat, že od vydání uvedeného rozsudku Nejvyšší správní soud ve své rozhodovací praxi označil další okolnosti, které je možno pod uvedený neurčitý právní pojem podřadit. Například v rozsudku ze dne 17. 2. 2015, č.j. 2 As 225/2014 – 20 dovedl, že *vážný důvod* mohou představovat také psychické potíže nezletilého (dále potvrzeno také rozsudkem Nejvyššího správního soudu ze dne 25. 2. 2016, č.j. 2 As 324/2015 – 16).
33. Dále je nutno poukázat na skutečnost, že ustanovení § 72 odst. 2 zákona o matrikách uvádí jako příklady povolení změny příjmení hanlivá nebo směšná, přičemž tyto kategorie jsou samy o sobě subjektivní. Je tak nutno dovodit, že smyslem institutu změny příjmení je, nebrání-li tomu veřejný zájem, vyhovět žadateli, pokud považuje své příjmení za velmi nekomfortní, pokud jde o jeho užívání. Žalobkyně uvedla jasné a podle soudu také pádné

důvody pro požadovanou změnu příjmení její dcery, a sice snadnější identifikovatelnost dcery s matkou a také zachování odkazu na oba rodiče, přičemž za specifikum případu označila skutečnost, že její dcera má dvojí občanství, a sice občanství republiky Mauricius a občanství České republiky, a často bude s žalobkyní jako svou matkou navštěvovat obě země a rodiny obou svých rodičů. Takovéto zdůvodnění je podle názoru soudu zcela racionální a není nepochopitelné. Pochopitelnost uvedené snahy žalobkyně o změnu příjmení své dcery je podle soudu dále umocněna skutečností, že otec dcery žalobkyně v průběhu správního řízení zemřel, a tak snaha o zachování odkazu na otce v příjmení dcery žalobkyně je lidsky zcela pochopitelná.

34. Méně srozumitelné je v tomto smyslu stanovisko správních orgánů, které ve svých rozhodnutích jednotlivé žalobkyni uváděné důvody vyvracejí a bagatelizují – viz např. tvrzení o nesezdaných párech a skutečnosti, že děti takovýchto párů mají běžně příjmení jen jednoho z rodičů a nečiní to problémy. Správní orgán I. stupně sice správně při posuzování předmětné žádosti uvedl, že se jedná o změnu jednoslovného příjmení na víceslovné, nicméně toto posouzení vzhledem k zjištěnému skutkovému stavu muselo vést k závěru, že vyhověním předmětné žádosti nemohou být porušena práva jiných osob. Žalobkyně dle názoru soudu dostatečně tvrdila a v tomto smyslu také prokázala vážné důvody, které ji k podání předmětné žádosti vedly (identifikace žalobkyně s dcerou s ohledem na specifika rodinného života žalobkyně a její rodiny, požadavek na zachování příjmení obou rodičů). Pokud by správní orgány skutečně poměřovaly konkrétní okolnosti daného případu formující individuální zájmy dcery žalobkyně s veřejným zájmem na stabilitě příjmení a snadné identifikaci osob, což vzhledem k čl. 8 Úmluvy měly, musely by dospět k závěru, že vyhovění předmětné žádosti nic nebrání.
35. Vyhověním předmětné žádosti nemohou být veřejný pořádek ani zájmy společnosti či jednotlivců jakkoliv narušeny. Stát by neměl svévolně zasahovat do osobní sféry jednotlivce, není-li takovýto zásah odůvodněn zákonem, a při svém rozhodování musí vždy dbát o to, aby byla nalezena spravedlivá rovnováha mezi zájmy individuálními a zájmy veřejnými. Žalovaný však při vydání napadeného rozhodnutí v souladu s těmito imperativy nepostupoval.
36. Správní orgán měl při posuzování předmětné žádosti na jedné misce vah vážit vůli žalobkyně, resp. v tomto případě vůli dcery žalobkyně a její oprávněné zájmy a na misce druhé veřejný zájem na stálosti příjmení osob, jejich jednoznačné identifikaci a přiřazení osoby k rodině nesoucí shodné příjmení. Hledáním spravedlivého poměrování popsaných hodnot se však správní orgány obou stupňů ve správních rozhodnutích v podstatě vůbec nezabývaly, což je ostatně možno demonstrovat na způsobu, jakým se vypořádaly se stanoviskem oddělení péče o rodinu a děti odboru sociálních věcí Úřadu Městské části Praha 12, které odmítly se strohým tvrzením, že „*nemá relevantní důkazní hodnotu, neboť se jedná pouze o stručné konstatování, nebere v potaz další okolnosti konkrétního případu a z jeho obsahu je zřejmé, že bylo vydáno bez znalosti skutkového stavu a poměrů dotčených osob*“, aniž by blíže popsaly, jaké konkrétní okolnosti mají na mysli a odůvodnily svůj závěr o neznalosti skutkového stavu a poměrů. Uvedené strohé konstatování spíše naznačuje, že Stanovisko bylo v rozporu s názorem zastávaným správním orgánem I. stupně a žalovaným, a bylo tak nutno popřít jeho relevanci, aby nenarušovalo vnitřní soudržnost argumentace správních orgánů. Nelze také přehlédnout, že zájem na stálosti příjmení je v případě žalobkyně, resp. její dcery notně oslaben, neboť žádanou změnou příjmení o své původní příjmení nepřijde a ustanovení § 72 odst. 2 zákona o matrikách výslovně změnu příjmení umožňuje. Jen těžko

lze totiž v posuzovaném případě argumentovat nestabilitou příjmení osoby, když dceři žalobkyně by příjmení (získané po otci) *de facto* zůstalo zachováno, toliko by k němu bylo přidáno ještě příjmení matky, které již v minulosti nějakou dobu nesla. Obdobnou argumentaci lze přitom uvést také k požadavku na jednoznačnou identifikaci osob, která nemůže být požadovanou změnou příjmení v zásadě nijak narušena, neboť je zajišťována především pomocí v zásadě neměnných rodných čísel (shodně s již shora citovaným rozsudkem Nejvyššího správního soudu ze dne 11. 5. 2011, č.j. 1 As 26/2011 – 55) a osoby standardně v průběhu života příjmení mění zejména v souvislosti se sňatkem či rozvodem. Pokud pak jde o přiřazení osoby k rodině nesoucí shodné příjmení, pak i veřejný zájem na této hodnotě může být požadovanou změnou příjmení dotčen jen stěží.

37. Nedůvodnou soud naopak shledal námitku žalobkyně o porušení zásady legitimního očekávání. Žalobkyně spatřovala porušení této zásady v tom, že správní orgány při svém rozhodování nezohlednily rozhodnutí Krajského úřadu Zlínského kraje ze dne 31. 10. 2018, č.j. KUZL 56938/2018.
38. Rozšířený senát Nejvyššího správního soudu v usnesení ze dne 21. 7. 2009, č.j. 6 Ads 88/2006 – 132 uznal vynutitelnou vázanost správního orgánu správní praxí, která spočívá v *ustálené, jednotné a dlouhodobé činnosti (příp. i nečinnosti) orgánů veřejné správy, opakovaně potvrzující určitý výklad a použití právních předpisů*, neboť taková praxe na straně adresátů veřejné správy zakládá legitimní očekávání, že v ní správní orgány budou pokračovat. Jedno jediné rozhodnutí Krajského úřadu Zlínského kraje nelze v žádném případě považovat za ustálenou, jednotnou a dlouhodobou činnost, opakovaně potvrzující určitý výklad, která by mohla legitimní očekávání žalobkyně založit. Přehlédnout nelze ani skutečnost, že žalobkyní namítané rozhodnutí Krajského úřadu Zlínského kraje č.j. KUZL 56938/2018, kterým bylo změněno původně zamítavé prvostupňové rozhodnutí Magistrátu města Zlína, Odboru občansko-správních agend ze dne 31. 5. 2018, č.j. MMZL 069242/2018/OOSA/KoE, bylo vydáno až dne 31. 10. 2018, tedy až po vydání prvostupňového rozhodnutí v nyní projednávané věci.

VII. Závěr a náklady řízení

39. Ze shora uvedených důvodů shledal soud žalobu důvodnou, a proto prvním výrokem rozsudku podle § 78 odst. 1 a 4 s.ř.s. zrušil napadené rozhodnutí pro nezákonnost a současně vrátil věc žalovanému k dalšímu řízení. Právním názorem, který soud v tomto rozsudku vyslovil, bude žalovaný v dalším řízení vázán (§ 78 odst. 5 s.ř.s.).
40. Druhý výrok rozsudku o náhradě nákladů řízení vychází z § 60 odst. 1 s. ř. s. Žalobkyně měla ve věci plný úspěch, a proto jí soud přiznal náhradu důvodně vynaložených nákladů řízení před soudem, tvořených zaplaceným soudním poplatkem za žalobu ve výši 3 000 Kč a dále náklady za právní zastoupení žalobkyně advokátem, a to za čtyři úkony právní služby po 3 100 Kč (převzetí a příprava zastoupení, sepsání žaloby, replika a účast na ústním jednání před soudem) a čtyři režijní paušály po 300 Kč, celkem tedy 13 600 Kč podle § 9 odst. 4 písm. d), § 11 odst. 1 a § 13 odst. 4 vyhlášky č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif). Protože zástupce žalobkyně je plátcem daně z přidané hodnoty, zvyšuje se odměna o částku odpovídající dani, kterou je tento povinen z odměny za zastupování a z náhrad hotových výdajů odvést podle zákona č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, tj. o částku 2 856 Kč. Celková výše žalobkyni přiznané náhrady nákladů řízení tak činí 19 456 Kč. Tuto náhradu je žalovaný povinen

zaplatit žalobkyni do jednoho měsíce od právní moci tohoto rozsudku k rukám jejího právního zástupce.

Poučení:

Proti tomuto rozhodnutí lze podat kasační stížnost ve lhůtě dvou týdnů ode dne jeho doručení. Kasační stížnost se podává ve dvou vyhotoveních u Nejvyššího správního soudu, se sídlem Moravské náměstí 6, Brno. O kasační stížnosti rozhoduje Nejvyšší správní soud. Kasační stížnost lze podat pouze z důvodů uvedených v § 103 odst. 1 s. ř. s. a kromě obecných náležitostí podání musí obsahovat označení rozhodnutí, proti němuž směřuje, v jakém rozsahu a z jakých důvodů jej stěžovatel napadá, a údaj o tom, kdy mu bylo rozhodnutí doručeno. V řízení o kasační stížnosti musí být stěžovatel zastoupen advokátem; to neplatí, má-li stěžovatel, jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje, vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie. Soudní poplatek za kasační stížnost vybírá Nejvyšší správní soud. Variabilní symbol pro zaplacení soudního poplatku na účet Nejvyššího správního soudu lze získat na jeho internetových stránkách: www.nssoud.cz.

Praha 25. listopadu 2021

Mgr. Martin Kříž v. r.
předseda senátu